

חסידות מפורשת

שפת אמת

הרה"ק

רבי יהודה אריה לייב מגור

שפת אמת פרשת האזינו

מבואר על ידי

מערכת "יסוד החסידות"

גליון קט"ו

**להשיג מדי שבוע
לתרומות, הערות והארות**

ארץ הקודש: 03-7200159

ארה"ב: 718-9260874

9260874@gmail.com

**עבור גליון "שפת אמת המבואר" נא
להרשם באימייל**

בן אפשר לשמוע השיעור כשפ"א בא"י
בטלפון 0732951385 בארה"ב (קול הלשון)
7183952440/3/1/2/9

יו"ר המערכת:

הרב יהודה הלוי וינגרטן - עורך ראשי

הרב מרדכי יעקב שווייד (מח"ס מנחת חיים)

חברי המערכת:

הרב שמחה פרידמאן (עורך הגליון "אהבת
שלום המבואר")

הרב יעקב שרגא לויפער

הרב משה יוסף נוסבוים - הגהה

תוכן העניינים

- הקדמה ג
- פרק א' - השמירה קודם המצוה שלא לחטא ד
- פרק ב' - מעלת ההשתוקקות להמצוה ו

חסידות מפורשת

על ספרי תלמידי הבעש"ט הק'

ספרי המגיד ממעזריטש, המגיד מזלאטשוב, תולדות יעקב יוסף (רבי יעקב יוסף מפולנאה), דגל מחנה אפרים (רבי משה חיים אפרים מסאדילקוב), מאור עינים (רבי מנחם נחום מטשערנאביל), אור חכמים (רבי צבי אריה מאליק), אור המאיר (רבי זאב וואלף מזיאטמיר), דברי שמואל (רבי שמעלקא מניקלשבורג), דברי משה (רבי משה מדאלינא), חיים וחסד (רבי חייקא מאמדור), חסד לאברהם (ר"א המלאך), דברת שלמה (רבי שלמה מלויצק), מעיין החכמה (רבי אשר צבי מאוסטרהא), אורח לחיים (רבי אברהם חיים מזלאטשוב), פרי הארץ (רבי מנחם מנדל מויטעבסק), קדושת לוי (רבי לוי יצחק מבארדיטשוב), פנים יפות (רבי פנחס בעל הפלאה), לקוטי תורה (רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל), זאת זכרון (רבי יעקב יצחק מלובלין), מאור ושמש (רבי קלונימוס קלמן אפשטיין), אוהב ישראל (רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא), עבודת ישראל (רבי ישראל המגיד מקוז'ניץ), תולדות אהרן (רבי אהרן מויטאמיר), זרע קודש (רבי נפתלי צבי מראפשיץ), מגן אברהם (רבי אברהם המגיד מטריסק), אור לשמים (רבי מאיר מאפטא), הישר והטוב (רבי צבי הירש מליסקא), יסוד העבודה (רבי אברהם מסלאנים), בת עין (רבי אברהם דוב מאווריטש), מדבר קדש (מהר"ש מבעלזא), דברי חיים (רבי חיים מצאנז), תפארת שלמה (רבי שלמה מרדאמסק), בית אהרן, (רבי אהרן מקארלין), אמרי נועם (רבי מאיר מדז'יקוב), עירין קדישין (רבי ישראל מרוז'ין), בני יששכר (רבי צבי אלימלך מדינוב), תולדות אדם (רבי יהושע מאוסטרובא), דברי בינה (רבי יעקב יצחק מביאלא), היכל הברכה (רבי יצחק אייזיק מקאמארנא), ישמח ישראל (רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר)

הקדמה

במאמר זו של השפת אמת, מיוסד אחת מפניני החן של תורת החסידות, היא מעלת ההכנה להמצוה וההשתוקקות אליה אשר הנקודה הפנימית שבתוכה היא נקודתה של כל תורת החסידות, אשר מאירה לבני ישראל את הנקודה הפנימית של התורה והמצוות, נקודה אחת אשר היא נשמת כל התורה כולה, והיא הדביקות וההשתוקקות שבמצוה.

ומבואר בדברי רבינו בכמה מקומות (כמבואר בפרק זה) כי אמנם יש מעלה מיוחדת אשר נתגלית רק במעשה עצמו כמו שהוא בעולם העשייה, וכפי שנתבאר בתורת החסידות במקומות רבים אודות תכלית הבריאה שהיא התגלות אלקותו בתחתונים, אשר בה נבנית קומת השכינה הקדושה, עם כל זה גם זה אינו רק לאחר שבמעשה עצמו מלובשת ההשתוקקות וכלות הנפש להמצוה, ועל ידי כך כאשר היא יוצאת מהכח אל הפועל במעשה מתגלית אלקותו ית' בתחתונים, אבל בוודאי האור והנשמה של המצוה היא ההשתוקקות והגעגועים והאהבה שבקיום המצוה.

ועוד מבואר בדברי רבינו במאמר הזה, כי גם קיום המצוות לא תעשה, אשר יסודם הוא יראה הוא גם כן על דרך הנ"ל, וכמו שידוע שבבית מדרשם של גדולי החסידות פירשו את עבודת היראה האמיתית שמהותה היא יראה לקלקל את האהבה, כמו בבחינת שני אוהבים שתמיד חרדים ודואגים שמא תתקלקל האהבה שביניהם, והיראה הזאת גדולה מכל שאר יראות, כי בקל תוכל להתקלקל האהבה, ואם מצד העונש אין להעניש כ"כ על כל פרט ופרט, אמנם מצד חסרון האהבה יש ביכולת כל הרהור לקלקל שלימות האהבה שהיא הקשר האמיתי ברוח ונפש כי עזה היא. וזו היא עבודת השמירה והיראה מלעבור מצוות לא תעשה בכל עת כדי שלא תתקלקל האהבה בבואו לקיים מצוות ומעשים טובים אשר מהותם היא האהבה.

פרק א'

השמירה קודם המצוה שלא לחטוא

בטור הביא המדרש שבין יוהכ"פ וסוכות עוסקים במצוות לולב וסוכה ואין עושין עונות והקב"ה אומר מה לחזיל לחזיל כו'. והקשה בטו"ז איך יהיו ימים אלו יותר [גדולים] מסוכות עצמו שמקיימים גוף המלכה ונאמר ראשון לחשבון עונות ע"פ. אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והכלה יש בהכנת המלכה מגוף קיום המלכה. אחד כי עשיות המלכה הוא רק לשעה וההכנה הוא לעולם. וע"ז נאמר ושמרתם ועשיתם וכפי מה שאדם שומר עצמו תמיד כדי שיהי' מוכן לקיים מצוות הש"י. כי בודאי כל היגיעה לשמור מהצלי עולם כריך להיות כדי להיות מוכן לקיים מצוות הש"י וכפי הטהרה יוכל לקיים המלכה. וע"ז השמירה זוכה לקיימה ונשמר מכל דבר כמ"פ שומר מצוה לא ידע רע.

אחד כי עשיות המצוה הוא רק לשעה, מעשה המצוה שייך לעולם העשיה, שבו שולט הזמן שהוא שינוי השפע כפי שמתגלה בעולם העשיה מעת לעת, ומכיון שכן נמצא שגם אם אדם עושה מצוה ומדבק בקונה באותה שעה על ידי מעשה המצוה, אפשר שמיד אחר כך תלך ממנו הדביקות, כי מצד מציאות עולם העשיה רוחו של אדם נמשכת אחר המקום והזמן, וההכנה הוא לעולם ההכנה להמצוה היא פעולת ההשתוקקות והצפיה להמצוה אשר הוא מחכה לעשותה, בין אם השתוקקות זו יוצאת לפועל על ידי לימוד הלכות המצוה או על ידי פעולות להכנת מציאות המצוה כמו בניית סוכה או קניית ד' המינים, אשר השתוקקות זו נחצבת מעומק הנפש מחלק הרצון שבנפש שהוא שורש כל מציאות האדם, ואשר מתגלית ויוצאת לפועל ברוחו באהבה ויראה, וחלק זה נחקק בעומק הנפש ואין בו שום שינוי, ומטעם זה המצוה מגינה רק בשעה שעוסק בה ולא אחר כך ואילו התורה מגנא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה.

וע"ז נאמר (דברים ד, ו) **ושמרתם ועשיתם**, תיבת ושמרתם יש לה שני משמעויות ושניהם תלויים זה בזה, (א) להשתוקק להמצוה לפני עשייתה כמו שנאמר ואביו שמר את הדבר כמבואר בדברי רבינו בפ"ה, (ב) שלפני המצוה צריכה להיות השמירה מהחטא אשר היא בשב ואל תעשה כמשמעותה של תיבה זו. כמבואר בהמשך דברי רבינו בפרק זה, וכן מבואר בהדיא בדברי רבינו בליקוטים לפרשת יתרו:

"זכור את יום השבת כו' כי ששת ימים כו', ובפרשת ואתחנן נאמר שמור כו' ויוצאך כו' על כן צורך כו' עיין שם, כי דיבור הש"י הוא אחר שלימות האדם, והנה זכור הוא רצון עמוק בנפש האדם כי דבר הנדבק באדם כמו חייו ממש שלא שייך שכחה בחיותו, כן צריך להיות מצות הש"י

בטור הביא המדרש שבין יוהכ"פ וסוכות עוסקים במצוות לולב וסוכה ואין עושין עונות והקב"ה אומר מה דאזיל אזיל כו' וז"ל הטור אורח חיים סימן תקפא: מדרש ר' תנחומא "ולקחתם לכם ביום הראשון", וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא אלא ראשון לחשבון עונות, משל למדינה שחייבת מס למלך ולא נתנו ולא בא אליה בחיל לגבותו, כשנתקרב אליה בעשרה פרסאות יצאו גדולי המדינה לקראתו ואמרו לו אין לנו מה ליתן לך, הניח להם שליש כיון שנתקרב יותר יצאו בינוני העיר לקראתו הניח להם שליש השני, כשנתקרב יותר יצאו כל בני העיר לקראתו והניח להם הכל, כך המלך זה הקב"ה בני המדינה אלו ישראל שמסגלים עונות כל השנה ער"ה הגדולים מתענין ומוותר להם שליש עונותיהם, בי' ימים בינונים מתענין ומוותר להם ב' שלישים, ביום הכיפורים הכל מתענין ומוותר להם הכל, כמוצאי י"ה עוסקים במצוות סוכה ולולב ואין עושין עונות, לכך קורא י"ט ראשון ראשון לחשבון עונות ורוחצין ומסתפרין.

והקשה בטו"ז איך יהיו ימים אלו יותר [גדולים] מסוכות עצמו שמקיימים גוף המצוה ונאמר ראשון לחשבון עונות ע"ש זה לשונו שם אחר הביאו לשון הטור: למה באמת יהיה עדיף ההכנה להמצוה של סוכה, מן היום עצמו שמקיימין המצוה.

אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והצלה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה כח זה שאין ישראל חוטאין על ידי שעוסקין במצוות, שהוא הצלה להם מהיצר, גדול יותר בשעה שעוסקין לחזור אחר המצוה מאשר בשעה שעוסקין בקיום המצוה עצמה במעשה.

מה שימנע ממנו אח"כ להכניס את הרצון שלו כולו בהמצוה כיון שכבר משוקע בהבלים וזלה"ק (בח'י' לשבועות תרל"א):

"וכמו כן בכל מצוה ג"כ ההכנה ע"י היראה מקודם כי בשעת עשיות המצוה צריך להיות באהבה ודביקות. וכל זה בא ע"י יראה הקודמת שע"ז שומר אדם עצמו שלא יקלקל שיוכל לגשת לעשות המצוה כרצונו ית'. וז"ש ושמרתם ועשיתם ושמידה הוא בח'י' יראה והוא בח'י' מל"ת שאין בו מעשה רק לשמור עצמו שלא לצאת מיראתו ית' כדי להיות מוכן למ"ע באהבה. ומצוות לא תעשה, הוא הכנה למצוות עשה, כמ"ש סור מרע ועשה טוב. והוא שכתוב ארץ יראה ושקמה. כי העצה בבחי' ארץ להיות התיקון גם בעוה"ז ע"י הקדמת היראה לאהבה כנ"ל. והוא בח'י' זכור ושמור שזכירה הוא דביקות בחיות פנימיות. ושמור הוא יראה שלא לצאת מהגדר להיות מוכן לקיים המצוות. [וכ' זכור ושמור בדבור אחד נאמרו כי ודאי משה רבינו ע"ה לא שינה מאמר השי"ת מזכור לשמור. רק כי דיבור ה' לכלל ישראל הוא אחר תיקון השלימות מצדם. ובחי' שמור הוא ההכנה להיות מוכן לקבל הקדושה. וז"ש מי שישנו בשמירה ישנו בזכירה שאף שאין כל אדם זוכה לדביקות פנימיות במקום שעיקר החיות שם זוה פי' זכור להיות הדביקות במקום פנימי בלב במקום שאין שייכות שכחה שם לכך נקרא זכירה שהיא נקודה הכוללת כל חיות האדם. כעין אוכרתה. שפי' כללות הדבר ועיקר מהותו כנ"ל. (דאם געדעכניש). מכל מקום מי ששומר עצמו וחיותו ורצונו שלא להשתמש בו לעניני עוה"ז כדי שיהי' עיקר הרצון נקי לקיים מצותו ית'. הוא בכלל זכור ג"כ שבדיבור אחד נאמרו כנ"ל. ומרע"ה כמשנה תורה פירש הכנת בני ישראל ג"כ איך לבוא לבחי' זכור כנ"ל]:

חוקק בפנימיות האדם, וזה נקרא זכירה, אך העצה לזה על ידי שמירה, וזהו תירוץ האמיתי על קושיית הרמב"ם איך שייך מצות ואהבת וכדומה, ותירץ מו"ז ז"ל כי בוודאי נמנע בכל אחד מישראל רצון אמת לעבודתו יתברך, וגם כל המצוות [נותנים] כח לאדם שיוכל לעשות, בפרט בעשרת הדברות כשאמר השי"ת אנכי נעשה כן, עיין שם, ורק שעל ידי שכחת האדם בהבלי עולם נשכח האמת, ולזאת על ידי שמירה מרצונות אחרים, ממילא נתגלה רצון האמת להשי", ותירוץ זה מבואר בכמה ספרים הקדושים. (המשך דבה"ק מובא בפרק ב'). עכ"ל.

וכפי מה שאדם שומר עצמו תמיד כדי שיהיה מוכן לקיים מצות השי"ת האדם שומר את עצמו מכל עבירה והסחת הדעת מהדביקות העלולה להסיח את רוחו מהשם יתברך, שזו עיקר הכנה להמצוה שהיא הכנת הנפש לקיום המצוה - **כי בוודאי כל היגיעה לשמור מהבלי עולם צריך להיות כדי להיות מוכן לקיים מצות השי"ת** האדם מצמצם את עצמו תמיד מלהיות משוקע בתאוות היתר וכל מיני הבלים שבעולם בכדי שכאשר תבא לידו המצוה לקיימה, יוכל לקיימה בכל רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו, **וכפי המהרה יוכל לקיים המצוה. וע"י השמירה ששומר עצמו להיות מהור זוכה לקיימה ונשמר מכל דבר הקב"ה מסייעו שאכן יהיה נשמר מכל דבר רע כי הבא לטהר מסייעין לו כמ"ש** (קהלת ה, ה) **שומר מצוה לא ידע רע.**

ומבואר בדברי רבינו בכמה מקומות, כי גודל המעלה בשמירתו מהבלי עוה"ז הוא כדי לא להכניס את חלק הרצון והחיות שלו בהבלי עולם,

פרק ב'

במעלת ההשתוקקות להמצוה

צטור הציא המדרש שבין יוהכ"פ וסוכות עוסקים במצות לולב וסוכה ואין עושין עונות והקב"ה אומר מה לאזיל אזיל כו'. והקשה צטו"ז איך יהיו ימים אלו יותר [גדולים] מסוכות עצמו שמקיימים גוף המצוה ונאמר ראשון לחשבון עונות ע"ש. אבל אין הדבר רחוק שיותר כח והלכה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. אחד כי עשיות המצוה הוא רק לשעה וההכנה הוא לעולם. וע"ז נאמר ושמרתם ועשיתם וכפי מה שאלם שומר עצמו תמיד כדי שיהיה מוכן לקיים מצות הש"ת. כי בודאי כל היגיעה לשמור מהצלי עולם כריך להיות כדי להיות מוכן לקיים מצות הש"ת וכפי הטהרה יוכל לקיים המצוה. וע"י השמירה זוכה לקיימה ונשמר מכל דבר כמ"ש שומר מצוה לא ידע רע.

ממש, וזה יוכל להיות כל היום, ומצטרף למעט המעשה כמו שאמרו מחשבה טובה מצרפה למעשה, וכמו שאמרו הרהורי עבירה קשין מעבירה מכל שבן להיפוך הרהורי מצוה כמצוה ועדיף, וכמו שנתבאר המעט שעל עבירה מתחרט יותר מעל הרהור כמו כן בהרהור ורצון לקיים המצוה אינו מתפאר ומתגאה, אדרבא רואה ומשגיח להיות נכנע ושפל אליו יתברך כדי שיוכל לקיים המצוה כראוי, ועדיף מגוף המצוה, וכתוב "ושמרתם ועשיתם", פירוש להיות תמיד שומר ומצפה ומשתוקק שיהי' נקי ומוכן לקיים מצותיו יתברך כשיזדמן, על ידי זה ועשיתם בפועל כנ"ל, [ויש לפרש דרך הלצה ולואי שיתפלל כל היום, להיות הרצון כל היום לומר לואי שאתפלל כנ"ל] עכ"ל.

ובדבריו הק' שם הוסיף רבינו פירוש מבואר למה בקל יותר להיות המחשבה בשלימות מאשר המחשבה, מפני שמחשבה אין שכיח שמתפאר שהרי אין המחשבה ניכרת לאחרים.

ובמקום אחר מוסיף רבינו חילוק נפלא בין המחשבה למעשה, כי מצד נפש האדם אכן המחשבה והתשוקה מתקנת יותר הן לטוב והן ח"ו בהיפוך, ואמנם מצד הנעשה בעולמות העליונים אזי המעשה פוגם או מתקן יותר לטוב ולמוטב וזל"ה בחי' פרשת בא (תרג"ט): עיקר תכלית המצוה להיות נשאר ממנה רשימה באדם. כמ"ש במ"א פי' ומצותי תצפון אתך. כאשר עושין המצות ברוב אהבה ותשוקה נשארת הארת המצוה בנפש האדם. וכמ"ש צדיק וכויתו חקוקין על עצמותיו... כי ודאי עיקר המצוה היא צורך גבוה. וצריך האדם לעשות המצוה לש"ש בלבד. אבל הכנת המצוה והתשוקה קודם המצוה ולאחריה. מצד זה נעשה מלבוש הנפש שהמצוה נותנת ברכה לפניה ולאחריה. וכמ"ש במ"א

ועוד מעט שההכנה חשובה יותר מהמצוה עצמה כי מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה. אבל הרצון והכנה להמצוה הוא לעשותו ברצונו ית' בהשתוקקות אין מניעה מצד המעשה ולואת ההכנה והשמחה לבוא להמצוה חשוב מאוד כנ"ל.

וכמבואר בדברי רבינו (בהמשך דבה"ק מפ' יתרו המובא לעיל פ"א): וכן לבוא לכל מצוה העצה על ידי שמחה והשתוקקות לקיים רצונו יתברך על ידי זה נתגלה פנימיות הרצון שבאדם (וזה ענין מתוך שלא לשמה בא לשמה), וזהו שכתוב ושמרתם על ידי זה ועשיתם, ושמירה כמו ואביו שמר את הדבר שעל ידי שמתוקק לזה מאוד שומר עצמו שלא יקלקל כדי שיוכל לקיים המצוה כראוי.

ויש לדון קל וחומר ממ"ש ז"ל (יומא כט, ב) הרהורי עבירה קשים מעבירה, אשר גם המעט לזה הוא מפני שההרהורים פועלים עמוק יותר בנפש האדם והם נשארים בקרבו לעד עד שיעקרו מקרבו על ידי התשובה, כל שבן מדה טובה הרהורי מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת הש"ת טובים מהמצוה מפני שעל ידי זה נחקקת רוחניות המצוה בקרבו לעד ונהפכת לחלק מחלקי ועצם מעצמו ושומרים האדם כמו שנתבאר לעיל שתיבת ושמרתם קאי על השמירה מהחמא ששומר עצמו מכל מיני תאוות כבדי שיוכל לעשות המצוה בשלימות, וע"ז אין עושין עונות כנ"ל.

וכמבואר בדברי רבינו בליקוטים (ליקוטי הש"ס) וזל"ה ק, אחד המרבה ואחד הממעט, במעשה, ובלבד שיכוין לבו לשמים, ברצון ובמחשבה, להיות משתוקק תמיד לקיים מצותיו יתברך, וזה הרצון נחשב כמעשה

והתשוקה אל המצוה. מתקן נפש האדם. וז"ש ז"ל רצה הקב"ה לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצות. שכל התקונים שלמעלה. מסר הקב"ה לבני ישראל להיות נעשין אלה התיקונים ע"י המצות שבני ישראל עושין. ועי"ז מזדככין הנפשות של בני ישראל².

ממ"ש חז"ל הרהורי עבירה קשין מעבירה¹. כמו כן הרהורי מצוה טובים מגוף המצוה. והיינו כי הגם שעיקר פגם העבירה בשורש היא בעשייתה. אבל הקילקול אל נפש האדם. מתרבה ביותר ע"י הרהורי עבירה. וכן הוא במצוה. אשר עיקר המצוה צורך גבוה. אבל רוב ההרהור

הוספות והערות

שחקק הקב"ה בנפש האדם כמ"ש במד' חוקים שהם חקוקים על היצירה"ר כו'. פי' כמו שיש המשכות בהרגשת הנפש לתאות היצר. מכ"ש שנמצא ממש מיוחד דרכים ושערים בנפש האדם מיוחדים להשי"ת. והם רשימות וחקיקות בנפש האדם. אך להוציא מכה אל הפועל הוא בעזר השם ע"י הרצון של האדם והיגיעה בתורה כמ"ש יגעתי ומצאתי תאמין. וז"ש חשבתי דרכי לשון רבים שחישב תמיד למצוא הדרכים המיוחדים אליו. ומרוב המחשבות שהרהר תמיד בהם היה לו סייעתא דשמיא. ואשיבה רגלי כו' הוא תיקון הטבע והרגילות להכניס בהם אור החכמה והדעת. וכאשר חכמים הגידו הרהורי עבירה קשין מעבירה יש לנו ללמוד כי הרהורי מצוה נוחין מהמצוה גופה. שתקון הנפש תלוי ברוב הרהור ותשוקה לעבודת הבורא.

¹ ובפשטות זה הוא כוונת רש"י ביומא (כט.). שם שכתב "הרהורי עבירה - תאות נשים, קשים להכחיש את בשרו יותר מגופו של מעשה", ודייק רבינו דמצד קלקול האדם "להכחיש את בשרו, ההרהור קשה יותר, אבל מצד הפגם וההטא המעשה חמור יותר.

² וראה עוד שפת אמת בחוקתי (תרמ"ד): במד' חשבתי דרכי. בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות כו', דב' מה' מצעדי גבר כו' ודרכו יחפין. פי' שיש דרכים מיוחדים לאיש ישראל והעובד ה' אשר משתוקק תמיד למצוא הדרכים המיוחדים אליו ינחהו ה' בדרך האמת. כמ"ש והיו רגלי מביאות כו', ע"י זה שבכל יום היה מחשב ומשתוקק למצוא דרך ה'. וז"ש אם בחקותי תלכו שהוא בכח האדם לראות הדרכים והחקיקות